

TACTICILE FAIR-PLAY ȘI FAIR-TRADE ÎN MANAGEMENTUL SERVICIILOR DE MEDICINĂ DENTARĂ

Malina POPA¹, Ramona Amina POPOVICI²,
Dana Emanuela PITIC², Andreea Mihaela KIS²
(corespondent), Sorana Cornelia LIXANDRU
DOHOTARIU³, Mariana POSTOLACHE³,
Marius CIUTAN³, Serban TALPOS¹

¹Departamentul II, Facultatea de Medicină Dentară, Universitatea de Medicină și Farmacie "Victor Babeș" Timișoara, Piața Eftimie Murgu. 300041 Timișoara, România

popa.malina@umft.ro, talpos.serban@umft.ro

²Departamentul I de Management și Comunicare în Medicină Dentară, Facultatea de Medicină Dentară, Universitatea de Medicină și Farmacie "Victor Babeș" Timișoara, Piața Eftimie Murgu. 300041 Timișoara, România

kis.andreea@umft.ro, ramona.popovici@umft.ro

³Institutul Național de Management al Serviciilor de Sănătate București, România, slxandru@inmss.ro, mpostolache@inmss.ro, mciutan@inmss.ro

I. INTRODUCERE

Conceptul de fair play implică practici corecte și transparente în relațiile cu pacienții, personalul și partenerii de afaceri, asigurând un mediu de încredere și respect, iar conceptul de fair trade se referă la tranzacții comerciale echitabile, care respectă drepturile furnizorilor și asigură condiții de muncă decente.

II. SCOP ȘI OBIECTIVE

SCOPUL acestei cercetări este de a analiza și evalua tacticile de fair-play și fair-trade aplicabile în managementul serviciilor de medicină dentară, cu accent pe impactul acestora asupra calității serviciilor, satisfacției pacienților și sustenabilității economice a cabinetelor stomatologice.

Cercetarea oferă recomandări concrete pentru managerii și profesioniștii din domeniu, facilitând adoptarea unor strategii echitabile care să promoveze atât interesele pacienților, cât și sustenabilitatea economică a prestatorilor de servicii dentare.

III. OBIECTIVE

1. Explorarea conceptelor de fair play și fair trade și a aplicabilității lor în sectorul serviciilor dentare.
2. Evaluarea impactului adoptării practicilor fair play și fair trade asupra calității serviciilor și satisfacției pacienților în medicina dentară.
3. Dezvoltarea de recomandări pentru îmbunătățirea politicilor și practicilor de management în medicina dentară prin integrarea tacticilor de fair play și fair trade.

IV. METODOLOGIE

Metoda de cercetare include atât o analiză calitativă, cât și una cantitativă.

Cercetarea calitativă implică interviuri și focus-grupuri cu profesioniști din domeniul dentar, pacienți și furni-

INTRODUCERE. Conceptul de fair play implică practici corecte și transparente în relațiile cu pacienții, personalul și partenerii de afaceri, asigurând un mediu de încredere și respect, iar conceptul de fair trade se referă la tranzacții comerciale echitabile, care respectă drepturile furnizorilor și asigură condiții de muncă decente.

SCOPUL acestei cercetări este de a analiza și evalua tacticile de fair-play și fair-trade aplicabile în managementul serviciilor de medicină dentară

CONCLUZII. Realizările cercetării de față, obținute atât din analiza teoretică a literaturii și a cadrului conceptual privind fair-play și fair-trade, cât și din interpretarea datelor colectate de la un eșantion de medici stomatologi, oferă o imagine complexă și, totodată, provocatoare, asupra stării actuale a profesiei

Din studiu se confirmă ipoteza că există un decalaj între valorile etice declarate și cele efectiv internalizate în managementul practicii stomatologice.

Cuvinte cheie: fair-play, fair-trade, medicină dentară

zori, pentru a obține perspective asupra practicilor de fair play și fair trade.

Analiza cantitativă implică colectarea și analiza datelor statistice privind implementarea acestor principii în diferite cabinete dentare, evaluând impactul asupra satisfacției pacienților, eficienței operaționale și performanței financiare.

Această abordare combinată va permite o înțelegere cuprinzătoare a modului în care tacticile de fair play și fair trade pot fi integrate în managementul serviciilor de medicină dentară.

Au fost utilizate următoarele resurse și materiale:

- Cărți, articole științifice și studii de specialitate referitoare la etica în medicină dentară, managementul serviciilor stomatologice, concurența loială și comerțul echitabil (fair-trade).
- Documente legislative și reglementări naționale și internaționale privind practicile etice și comerciale în domeniul medical și stomatologic.
- Rapoarte și analize economice referitoare la sustenabilitatea serviciilor dentare și impactul strategiilor comerciale echitabile.

Studiul este de tip descriptiv și exploratoriu, având ca obiectiv identificarea și analiza practicilor etice și comerciale utilizate în managementul serviciilor dentare, precum și impactul acestora asupra calității serviciilor și sustenabilității economice

Datele empirice colectate se bazează pe chestionare și sondaje aplicate medicilor stomatologi pentru a evalua percepția asupra practicilor etice și comerciale din domeniu, interviuri semistructurate cu specialiști în management stomatologic, etică medicală și politici de sănătate publică și pe studii de caz privind implementarea unor tactici de fair-play și fair-trade în cabinete și clinici dentare din diverse regiuni.

Pentru fundamentarea acestei cercetări s-a aplicat un chestionar adresat medicilor stomatologi pentru evaluarea percepțiilor și aplicabilității principiilor etice și comerciale în cabinetele dentare. Acesta a inclus întrebări închise și deschise, grupate pe domenii relevante: date

demografice, Etica profesională și fair-play în relația cu pacientul, Practici comerciale echitabile (fair-trade), dificultăți, provocări și recomandări oferite.

Obținerea acordului informat a fost esențială pentru asigurarea respectării principiilor etice în cercetare, garantând participarea voluntară, conștientă și lipsită de constrângeri a medicilor stomatologi incluși în studiu. Consimțământul a fost obținut prin furnizarea unui formular scris, care a explicat scopul, metodologia și drepturile participantului.

La studiu au participat 55 de medici stomatologi din mai multe clinici dentare din Timișoara și proximitatea acestora, cu o vârstă cuprinsă între 25 și 72 de ani și un nivel de experiență de la 0 la 47 de ani.

Instrumente de analiză și evaluare folosite au fost:

- Software statistic pentru prelucrarea și interpretarea datelor colectate (ex: SPSS, Excel).
- Tehnici de analiză comparativă pentru identificarea diferențelor și punctelor comune între modelele internaționale de bune practici și contextul local.
- Studii de referință și benchmark internațional.
- Analiza unor exemple de succes din alte sisteme medicale care au implementat principii etice și de comerț echitabil în serviciile de medicină dentară.
- Compararea strategiilor aplicate în țări cu reglementări stricte privind concurența loială și transparența costurilor.

IV. REZULTATE

Analiza descriptivă a eșantionului

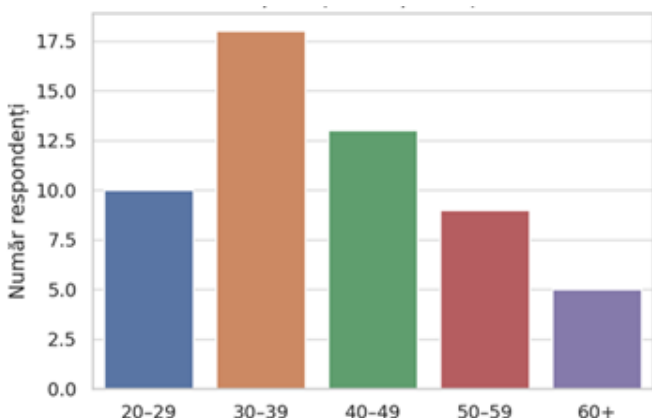
Analiza demografică

Datele demografice colectate oferă o imagine echilibrată și reprezentativă a structurii profesionale a respondenților din domeniul stomatologic.

Din punctul de vedere al distribuției pe grupe de vârstă, cea mai bine reprezentată categorie este cea a medicilor cu vârste cuprinse între 30 și 39 de ani (18 respondenți), ceea ce indică o predominanță a practicienilor aflați în etapa de consolidare profesională.

La polul opus, segmentul 60+ ani a fost cel mai puțin reprezentat (5 respondenți), reflectând probabil o retragere treptată a acestei categorii de vârstă din activitatea curentă sau un nivel mai scăzut de implicare în inițiative de cercetare. (Figura 1)

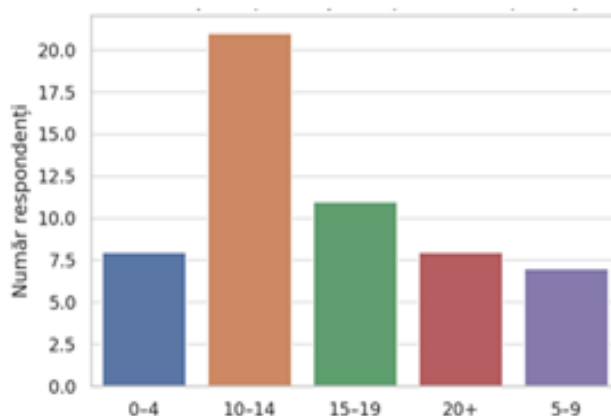
Figura 1 – Distribuția lotului funcție de segmentul de vârstă al respondenților

Distribuția pe genuri arată o ușoară preponderență a femeilor (30 de respondenți), comparativ cu bărbații (25 respondenți). Această diferență relativ mică sugerează o echilibrare progresivă a genurilor în profesia stomatologică, în linie cu tendințele actuale ale pieței muncii din domeniul sănătății.

În ceea ce privește anii de experiență profesională, cea mai bine reprezentată categorie este cea a medicilor cu 10–14 ani de activitate (21 respondenți), urmată de categoriile superioare, ceea ce indică un eșantion cu un grad avansat de maturitate clinică. Categoriea cu 5–9 ani experiență este semnificativ mai slab reprezentată (7 respondenți), fapt ce poate sugera fie un dezinteres al medicilor tineri față de tematica studiului, fie o proporție mai redusă a acestora în

Figura 2 – Distribuția lotului funcție de experiența participanților (ani)

structura generală a profesiei. (Figura 2)

Structura tipului de practică medicală este dezechilibrată: practica privată domină clar eșantionul (51 respondenți), în timp ce practica publică este reprezentată de doar 4 participanți. Acest dezechilibru poate fi interpretat ca un indiciu privind migrarea profesiei către sectorul privat, dar și ca o posibilă limitare metodologică în accesarea respondenților din mediul public.

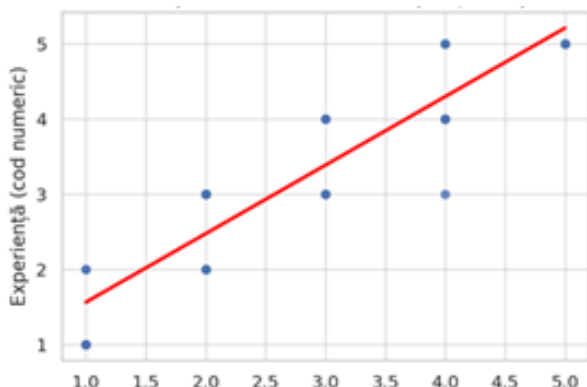
În ceea ce privește relația dintre variabilele demografice, analiza corelației Pearson între vârsta medicilor și experiența profesională indică o corelație pozitivă puternică (coeficient Pearson = 0.91, p-value = 0.0000). Această asociere semnificativă statistic, confirmă presupunerea logică că, pe măsură ce vârsta medicului crește, crește și nivelul său de experiență profesională. Această relație susține validitatea metricilor demografici utilizați în studiu și relevanța acestora în analizarea practicilor etice stomatologice. Coeficientul pozitiv sugerează că persoanele din grupe de vârstă mai mari, tind să aibă o experiență profesională mai mare. Corelația este foarte puternică și confirmă așteptările conform cărora vârsta și experiența profesională evoluează împreună.

Coeficientul de determinare R^2 este 0.82, ceea ce înseamnă că aproximativ 81.9% din variația experienței poate fi explicată prin variația vârstei. (Figura 3)

Analiza practicilor stomatologice

Respectul și nediscriminarea reprezintă piloni esențiali ai eticii în practica stomatologică.

Figura 3 – Corelație directă evidențiată între anii de experiență și vârsta participanților

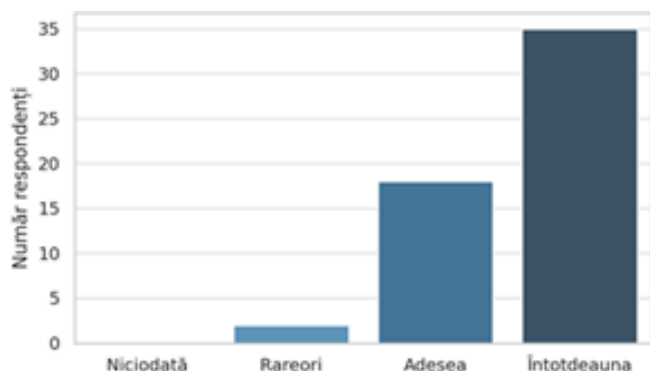

atât valorile personale, cât și cultura organizațională a mediului profesional în care activează.

Această analiză își propune să descrie modul în care medicii stomatologi percep gradul de respect și tratament echitabil acordat pacienților, precum și să investigheze corelațiile între acest aspect și caracteristici demografice precum vârsta, experiența profesională și tipul practicii medicale.

Din totalul de 55 respondenți, 35 (63.6%) au declarat că tratează întotdeauna pacienții cu respect și fără discriminare, iar 18 (32.7%) au indicat că acest lucru se întâmplă adesea. Doar 2 (3.6%) au selectat opțiunea „rareori”, în timp ce 0 respondenți (0.0%) consideră că nu respectă niciodată acest principiu. Aceste date indică o orientare majoritar pozitivă a medicilor în raport cu valorile etice fundamentale ale profesiei. (Figura 4)

Figura 4 – Nivelul de respect acordat de practicieni pacienților

Coefficientul de corelație Spearman între scorul numeric al vârstei (VRST_N) și percepția respectului (Respect_N) este -0.16, cu un p-value de 0.2421.

Coefficientul de corelație Spearman între experiența profesională (EXP_N) și percepția respectului este -0.15, cu un p-value de 0.2905. (Tabelul 1)

Analiza realizată arată că majoritatea medicilor stomatologi din eșantion manifestă o atitudine consistent pozitivă față de principiile de respect și echitate în relația cu pacienții. De asemenea, există o tendință semnificativă din punct de vedere statistic ca această percepție să crească odată cu vârsta și experiența profesională.

În medicina dentară, oferirea de tratament accesibile și comunicarea clară a costurilor sunt esențiale pentru

Tabelul 1 - Diferențe în percepția respectului în funcție de tipul practicii

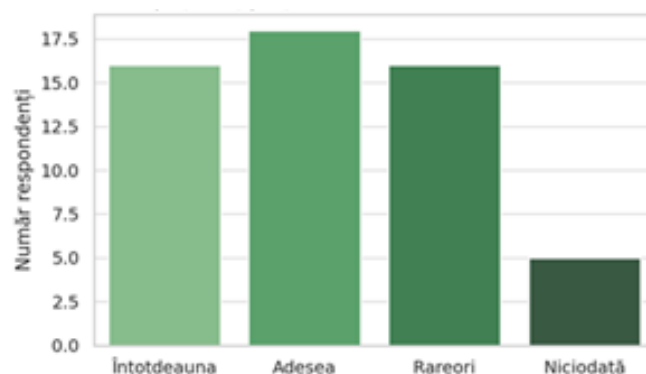
	Privată		Publică	
	Valoare	Procent	Valoare	Procent
Niciodată	0	0%	0	0%
Rareori	0	0%	2	50%
Adesea	16	31,4%	2	50%
Întotdeauna	35	68,6%	0	0%
TOTAL	51	100%	4	100%

construirea unei relații de încredere cu pacientul și pentru promovarea echității în îngrijirea orală.

Analiza explorează modul în care medicii stomatologi evaluează aceste practici și identifică relațiile dintre ele și variabilele demografice (vârsta, experiență), etice (respectul) și între ele.

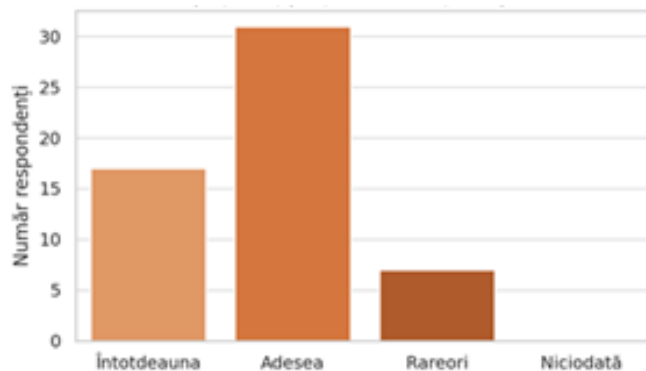
Dintre 55 respondenți, 16 (29.1%) declară că oferă întotdeauna opțiuni de tratament accesibile pacienților, iar 18 (32.7%) afirmă că fac acest lucru adesea. Doar 16 (29.1%) și 5 (9.1%) recunosc o aplicare mai redusă a acestui principiu. (Figura 5)

Figura 5 – Măsurarea gradului în care pacienților li se recomandă și alternative de tratament mai ieftine cu precizarea avantajelor și dezavantajelor lor

În ceea ce privește comunicarea clară a costurilor, 17 respondenți (30.9%) o consideră o practică constantă, iar 31 (56.4%) o aplică frecvent. Există însă și un procent semnificativ de respondenți care declară că sunt rareori (12.7%) sau niciodată (0.0%) transparenți cu privire la prețuri. (Figura 6)

Figura 6 – Măsurarea gradului în care pacienților li se prezintă deschis și în detaliu costurile de tratament și alternativele posibile

În cadrul cercetării privind valorile etice promovate în practica stomatologică, două dimensiuni esențiale au fost analizate în mod detaliat: disponibilitatea medicilor de a oferi tratamente accesibile și gradul de transparență în comunicarea costurilor.

Din analiza descriptivă a răspunsurilor reiese o tendință pozitivă generală – majoritatea respondenților și-au exprimat acordul cu privire la importanța și aplicabilitatea acestor principii în activitatea lor curentă. Mai exact, discursul profesional al stomatologilor include în mod conștient referințe la echitate și claritate în relația cu pacientul. Atunci când aceste percepții sunt analizate în relație cu variabilele demografice și valorile declarate de respect și nediscriminare, apar nuanțe importante.

În cazul tratamentelor accesibile, se observă o corelație moderat negativă cu vârsta (-0.20) și cu experiența profesională (-0.25), fără ca aceste relații să fie semnificative statistic ($p > 0.05$). Această tendință poate sugera că practicienii mai experimentați sau aflați în a doua parte a carierei devin mai puțin înclinați să asume modele tarifare flexibile sau intervenții subvenționate. În schimb, se evidențiază o corelație pozitivă și semnificativă între oferirea tratamentelor accesibile și percepția respectului față de pacient ($r = 0.33$, $p = 0.0126$), ceea ce indică faptul că atitudinea etică generală a clinicianului influențează direct disponibilitatea sa de a reduce barierele de acces la servicii.

În ceea ce privește transparența costurilor manoperelor dentare, rezultatele indică o corelație slabă, nesemnificativă cu vârsta (-0.04) și experiența (-0.12), dar o relație semnificativă și directă cu percepția respectului ($r = 0.31$, $p = 0.0202$). Ca urmare transparența tarifară nu este condiționată de experiența profesională, ci de climatul etic intern și de dorința autentică de a pune pacientul în centrul deciziei clinice.

Cel mai concludent rezultat al analizei este corelația puternică dintre tratamentele accesibile și transparența costurilor ($r = 0.62$, $p = 0.0000$). Această asociere evidențiază faptul că cele două dimensiuni nu funcționează separat, ci formează un nucleu etic coerent. Practicienii care susțin una dintre aceste practice cu siguranță le aplică și pe celelalte, consolidând astfel o cultură clinică bazată pe încredere, echitate și comunicare responsabilă.

Percepția generală asupra tratamentului accesibil și a transparenței costurilor este favorabilă, iar asocierea lor cu valori fundamentale ale eticii medicale, precum respectul față de pacient, întărește importanța promovării unei culturi organizaționale centrate pe pacient.

Într-un sistem medical competitiv, dar etic, transparența și accesibilitatea nu sunt doar elemente de marketing, ci devin expresia unei responsabilități profesionale autentice.

Distribuția răspunsurilor în funcție de tipul practicii sugerează că mediul privat prezintă o frecvență ușor mai ridicată a transparenței totale („Întotdeauna”) față de mediul public. Acest lucru poate reflecta presiunea mai mare de satisfacere a clientului în mediul competitiv privat. (Tabelul 2)

Corelații între transparența costurilor și alți factori.

Relația dintre vârstă și transparența costurilor este slabă și nesemnificativă statistic, coeficient Spearman: -0.04

($p = 0.7827$), ceea ce sugerează că nivelul de transparență nu este influențat în mod direct de grupa de vârstă a medicului.

Nici experiența profesională nu pare să fie un predictor semnificativ al transparenței costurilor, Coeficient Spearman: -0.12 ($p = 0.3770$). Totuși, o ușoară tendință pozitivă poate indica faptul că medicii cu mai multă experiență sunt, în anumite cazuri, mai înclinați să comunice costurile clar, poate datorită stabilității financiare sau abilităților dezvoltate în relația cu pacientu

În ceea ce privește respectul față de pacient, coeficientul Spearman este de 0.31 ($p = 0.0202$), ceea ce sugerează o relație semnificativă din punct de vedere statistic și pozitivă.

Se poate concluziona că medicii care promovează un climat de respect și echitate tind, să fie mai transparenți în comunicarea prețurilor. Acest rezultat întărește ideea că transparența este parte integrantă a unei conduite etice globale.

Tot o corelație semnificativă și pozitivă este între disponibilitatea medicului de a oferi tratamente accesibile și transparența costurilor, coeficient Spearman: 0.62 ($p = 0.0000$). Această asociere evidențiază faptul că aceste două practici merg mână în mână în cadrul unui comportament orientat spre pacient. Medicul care își adaptează oferta la posibilitățile pacientului este, cel mai probabil, și cel care explică deschis implicațiile financiare

Transparența în comunicarea costurilor este o practică din ce în ce mai recunoscută ca fiind esențială pentru menținerea unui act medical etic, în special în medicina dentară, unde aspectele financiare influențează accesul la tratament. Rezultatele obținute arată că această transparență este puternic corelată cu alte dimensiuni ale eticii profesionale, precum respectul față de pacient și preocuparea pentru accesibilitate. Chiar dacă vârsta și experiența nu sunt factori determinanți, se observă diferențe între tipurile de practici.

În concluzie, cabinetele stomatologice care doresc să dezvolte un brand bazat pe etică și loialitate pot investi în formarea personalului pentru comunicare empatică și transparență a costurilor, ca parte integrantă a unei relații terapeutice solide și durabile.

V. DISCUȚII

În contextul medicinei dentare contemporane, valorile de etică profesională nu mai pot fi reduse exclusiv la dimensiunea relației dintre medic și pacient.

Dinamica pieței serviciilor medicale, presiunile comerciale, globalizarea lanțurilor de aprovizionare și creșterea așteptărilor din partea comunității determină nevoia integrării unor principii mai cuprinzătoare în practica stomatologică. Printre acestea, se remarcă în mod distinct tacticile de fair-play și fair-trade.

În ultimul deceniu, tot mai mulți specialiști și organizații internaționale au pledat pentru încorporarea acestor principii în strategiile manageriale ale clinicilor dentare, argumentând că ele oferă nu doar beneficii etice, ci și avantaje economice și reputaționale.

Analiza sintetizează opiniile exprimate în literatura de specialitate, identificând principalele perspective, argumente și poziționări cu privire la aplicarea tacticilor de fair-play și fair-trade în acest domeniu.

Potrivit lui Beauchamp și Childress (2019) [1], practica etică în sănătate implică respectarea principiilor de autonomie, beneficiență, non-maleficiență și justiție. Fair-play-ul, în sens profesional, derivă din ideea de corectitudine, transparență și tratament egal, aplicat în relațiile interne (medic-pacient, medic-asistent, echipă medicală) și externe (concurență între cabinete, relații cu instituțiile și cu furnizorii).

FDI World Dental Federation (2021) [2] susține că în stomatologie, fair-play-ul este reflectat în respectarea codurilor deontologice, în onestitatea publicitară și în refuzul de a manipula informația în scopuri comerciale. Fair-trade-ul, în schimb, este un concept provenit din economia etică și comerțul echitabil. În domeniul sănătății orale, el presupune o selecție etică a furnizorilor, transparență în contracte, plată echitabilă pentru servicii și implicare în lanțuri de aprovizionare sustenabile.

Potrivit lui Nicholls și Opal (2005) [3], aplicarea fair-trade în sectorul medical ar presupune „alegerea furnizorilor nu doar pe baza prețului cel mai mic, ci și în funcție de modul în care respectă drepturile muncitorilor, protejează mediul și respectă standardele internaționale”.

Welie (2004) [4] atrage atenția asupra riscului ca profesionalismul să fie înlocuit cu abordări orientate exclusiv spre profit. Acesta afirmă că “practicienii stomatologi care operează în regim complet privat sunt mai vulnerabili la devierea de la normele de fair-play, în absența unor mecanisme externe de control”.

Într-o analiză realizată de Nash (2019) [5], se arată că atunci când stomatologii practică transparența în costuri și explică pacientului toate opțiunile posibile, nivelul de satisfacție și complianță crește semnificativ.

Ozar și Sokol (2018) [6] subliniază importanța onestității în publicitate, argumentând că exagerările sau promisiunile comerciale care nu pot fi susținute subminează încrederea pacientului.

Fair-trade-ul în medicina dentară presupune alegeri manageriale responsabile, în special în ceea ce privește achizițiile.

Potrivit unui raport WHO (2021) [7], lipsa unor standarde globale privind furnizorii etici de echipamente medicale este o barieră majoră în aplicarea principiilor fair-trade. Cu toate acestea, tot mai multe clinici încep să prioritizeze parteneriatele cu distribuitori care susțin producția locală, oferă transparență în contracte și respectă legislația muncii.

Fridell (2013) [8] notează că “adoptarea fair-trade-ului nu este doar un act moral, ci și o strategie reputațională, care atrage pacienți conștienți de implicațiile sociale ale alegerilor lor medicale”.

Specialiștii semnalează mai multe obstacole în calea aplicării sistematice a tacticilor de fair-play și fair-trade. Printre acestea: presiunea costurilor în cabinetele mici, lipsa unui cadru legal pentru achiziții responsabile, lipsa educației în etică aplicată în formarea profesională continuă.

Griffiths (2011) [9] susține că “în absența stimulentei instituționale, clinicienii vor tinde să aleagă soluții eficiente financiar, dar mai puțin etice”.

Pe de altă parte, Reed (2009) [10] afirmă “corectitudinea contractuală, atunci când este integrată în cultura organizațională, devine un avantaj competitiv”.

Tabelul 2 - Diferențe în percepția respectului în funcție de tipul practicii

	Privat		Publică	
	Valoare	Procent	Valoare	Procent
Niciodată	0	0%	0	0%
Rareori	5	9,8%	2	50%
Adesea	31	60,8%	0	0%
Intotdeauna	15	29,4%	2	50%
TOTAL	51	100%	4	100%

Organizații precum ADA (**Asociația Americană de Diabet**), FDI (Federația Dentară Internațională), WHO (**Organizația Mondială a Sănătății**) și Fairtrade International recomandă introducerea de criterii etice în contractele de furnizare, dezvoltarea de formate standardizate pentru publicitate etică și includerea conceptelor de responsabilitate socială în curriculumul universitar. Este recomandată realizarea unor audituri de etică în cabinetele stomatologice și crearea unor registre ale furnizorilor responsabili social.

Beauchamp și Childress (2019) [1] accentuează necesitatea de a reconcilia autonomia profesională cu angajamentele morale față de comunitate și mediu.

Un prim pas pentru promovarea fair play-ului și fair trade-ului este crearea și implementarea unor politici clare și bine definite de etică și echitate. Aceste politici trebuie să fie comunicate clar tuturor angajaților și să fie integrate în toate aspectele operaționale ale cabinetului. Politicile de etică ar trebui să acopere aspecte precum comunicarea transparentă cu pacienții, respectarea confidențialității și tratamentul echitabil al tuturor pacienților și angajaților. Politicile de fair trade ar trebui să stabilească criterii clare pentru selecția furnizorilor și să promoveze achizițiile responsabile și sustenabile.

Formarea continuă a personalului este esențială pentru a asigura implementarea eficientă a principiilor de fair play și fair trade. Cabinetele dentare trebuie să investească în programe de formare care să includă cursuri și workshop-uri despre etica medicală, comunicarea eficientă și practicile comerciale echitabile. Aceste programe trebuie să fie actualizate în mod regulat pentru a reflecta cele mai recente standarde și reglementări.

Dezvoltarea unor relații de colaborare cu furnizori certificați fair trade este o altă măsură importantă pentru promovarea acestor principii. Colaborarea cu furnizori fair trade nu doar că asigură aprovizionarea cu produse de înaltă calitate, dar contribuie și la sprijinirea comunităților și a mediului înconjurător.

Implicarea pacienților în procesul decizional și în promovarea principiilor de fair play și fair trade este esențială pentru a asigura transparența și responsabilitate. Pacienții pot fi informați despre angajamentele etice ale cabinetului și despre beneficiile acestora pentru comunitate și mediu. Comunicarea deschisă și implicarea activă a pacienților contribuie la construirea unei relații de încredere și la creșterea loialității acestora.

Investiția în tehnologii și practici sustenabile este o altă soluție pentru promovarea fair play-ului și fair trade-ului. Cabinetele dentare pot adopta tehnologii avansate

care reduc impactul asupra mediului și care îmbunătățesc eficiența operațională. Practicile sustenabile nu doar că protejează mediul, dar și demonstrează angajamentul cabinetului față de responsabilitatea socială și etică, atrăgând astfel pacienți și parteneri care împărtășesc aceleași valori.

VI. CONCLUZII

Realizările cercetării de față, obținute atât din analiza teoretică a literaturii și a cadrului conceptual privind fair-play și fair-trade, cât și din interpretarea datelor colectate de la un eșantion de medici stomatologi, oferă o imagine complexă și, totodată, provocatoare, asupra stării actuale a profesiei

Rezultatele colectate din chestionarele aplicate medicilor stomatologi au evidențiat, în mod consistent, o conștientizare declarativă crescută în rândul profesioniștilor cu privire la importanța valorilor de transparență, respect față de pacient și accesibilitate a tratamentelor. Aceste dimensiuni, aparținând sferei principiilor de fair-play, sunt afirmate ca esențiale în cadrul practicii clinice. Cu toate acestea, atunci când aceste valori sunt confruntate cu comportamentele comerciale efective – cum ar fi criteriile de selecție a furnizorilor, disponibilitatea de a colabora cu entități certificate etic sau acceptarea unui cost mai mare pentru produse sustenabile – apar discontinuități. Astfel, se confirmă ipoteza că există un decalaj între valorile etice declarate și cele efectiv internalizate în managementul practicii stomatologice.

Analiza corelațională dintre variabilele percepute ca relevante (respect, accesibilitate, colaborare etică, plata echitabilă) și percepțiile asupra provocărilor fair-play/fair-trade (presiuni economice, lipsa de timp, reticența personalului, lipsa furnizorilor certificați) a relevat un fapt semnificativ: valorile etice sunt rareori susținute instituțional. Medicii pot declara că valorizează transparența sau echitatea, dar aceste convingeri nu sunt întărite de sisteme de management, de educație profesională continuă sau de mecanisme de verificare. Această lipsă de coerență între aspirație și structură este simptomatică pentru un sistem care încă tratează etica drept opțională sau secundară.

Datele confirmă că percepția asupra impactului practic al principiilor fair-play și fair-trade este polarizată. Unii practicieni recunosc beneficii, dar nu le pot articula concret; alții le consideră idealuri, greu de implementat într-un sistem guvernat de costuri și competitivitate. Această situație impune mediului academic o responsabilitate majoră: aceea de a reconfigura cadrul formativ, astfel încât principiile de echitate și sustenabilitate să nu fie doar menționate în mod decorativ în curriculum, ci traduse în competențe, atitudini și practici verificabile.

Recomandări pentru mediul academic și clinicile dentare:

1. Reformarea programelor de studiu prin integrarea explicită a dimensiunii eticii comerciale și a sustenabilității în cadrul disciplinelor de management stomatologic, cu obiective formative, clar definite.
2. Elaborarea unei grile de autoevaluare instituțională a eticii comerciale care să fie folosită în cadrul proceselor de acreditare și audit clinic intern.
3. Instituirea unui sistem de mentorat etic intergenerațional în cabinetele mari, unde medicii cu experiență să faciliteze internalizarea valorilor de fair-play în rândul medicilor rezidenți și tineri.
4. Promovarea transparenței în achiziții printr-o politică clinică de “tratamente explicate și prețuri motivate”, care să fie afișată vizibil și discutată la fiecare consult.
5. Încurajarea publicării anuale a unui raport de sustenabilitate clinică, care să includă nu doar aspecte ecologice, ci și relații comerciale, decizii transparente și inițiative de educație etică.

Bibliografie

1. Beauchamp TL, Childress JF. Principles of Biomedical Ethics. 8th ed. New York: Oxford University Press; 2019.
2. FDI World Dental Federation. FDI Vision 2030: Delivering Optimal Oral Health for All. Geneva: FDI; 2021.
3. Ozar DT, Sokol DJ. Dental Ethics at Chairside: Professional Principles and Practical Applications. 3rd ed. Washington, DC: Georgetown University Press; 2018.
4. Nicholls, A., & Opal, C. (2005). *Fair Trade: Market-Driven Ethical Consumption*. SAGE Publications.
5. Welie JV. Is dentistry a profession? Part 1: Professionalism defined. J Can Dent Assoc. 2004;70(8):529-32.
6. Nash DA. Ethics and professionalism in dentistry. Dent Clin North Am. 2019;63(1):1-12.
7. Ozar DT, Sokol DJ. Dental Ethics at Chairside: Professional Principles and Practical Applications. 3rd ed. Washington, DC: Georgetown University Press; 2018.
8. World Health Organization. Ethics and Dentistry: A Guide to Best Practices [Internet]. Geneva: WHO; 2021 [cited 2025 Feb 19]. Available from: <https://www.who.int>
9. Fridell, G. (2013). *Alternative Trade: Legacies for the Future*. Fernwood Publishing.